

Tenor Marcel Beekman zong Mime in een omstreden Ring productie

door Minze bij de Weg

'We hebben besloten om van deze Mime een wat kwetsbaarder figuur te maken'

In het Theater an der Wien was in december 2017 een bijzondere uitvoering van Wagners *Ring des Nibelungen* te zien. Regisseur Tatjana Gürbaca had samen met dramaturg Bettina Auer en dirigent Constantin Trinks het werk teruggebracht tot negen uur, verdeeld over drie avonden. In elk deel keek een hoofdpersoon terug op zijn verleden, respectievelijk Hagen, Siegfried en Brünnhilde. Om dat mogelijk te maken waren delen weggelaten en scènes verplaatst. Een bijzonder avontuur dat niet door iedereen op prijs werd gesteld. Wel veel lof was er voor tenor Marcel Beekman die de rol van Mime voor zijn rekening nam. Hij keek met de *Wagner Kroniek* op zijn optreden terug.

M.Beekman foto S.Wijzenbeek

Wat voor Mime zagen we in deze productie?

'Mime is zo'n wonderlijk karakter en eigenlijk zo'n verwrongen vervelend iemand dat ik er wel blij mee was hoe hij er in deze productie af komt. Ik denk dat hij iets minder geslepen was, iets menselijker, ik wil niet zeggen sociaal zwak begaafd, maar ietsje sulliger dan doorgaans het geval is, waardoor de mensen misschien eerder wat medelijden met hem hebben dan dat ze denken: wat een vervelende vent, we hopen dat hem snel wat ergs overkomt. Ik heb verschillende Mimes gezien waarbij ik dacht, dat is zo vilein en zo berekenend de hele tijd.

We hebben er toen de repetities begonnen heel duidelijk over gesproken en in overleg met de regisseuse besloten om van deze Mime een wat kwetsbaarder figuur te maken, die een beetje aan de kant van de samenleving staat en die ook een kant heeft die misschien een beetje zielig gevonden mag worden. Dat hij het eigenlijk heel goed bedoelt, maar niet de tools heeft om zich te redden in het leven. Dat hij gekozen heeft voor een heel simplistisch leven en ondertussen ook nog ergens in de back of his mind dat snode plannetje heeft dat soms weer de kop opsteekt.'

Eerder strak dan wapperig

Had u in de voorbereiding andere Mimes bekeken?

'Voor mij was Gerhard Stolze, van wie ik geen video-opname heb maar alleen geluid, stemtechnisch en qua zanguitvoering de beste. Hij is het mooiste voorbeeld omdat ik mij daar qua kleur en de natuur van die stem een beetje mee kan associëren. Dat herken ik in mijzelf. Het is het soort karakterstem dat geen megagrote strot is van huis uit, maar dat wel het felle hoge soort frequenties heeft, dat meestal wat strakker zingt dan dat ze de hele tijd een wulps vibrato heeft. Dat heeft mijn eigen stem ook. Het is een fysionomie waarmee je geboren wordt en ook bij een gedegen opleiding en jarenlang ervaring houdt die stem een natuurlijk basiskarakter dat door God gegeven is. In mijn geval is dat een stemvoering die over het algemeen eerder strakker is dan heel wapperig.

Een soortgenoot was natuurlijk Heinz Zednik die qua kleur een stuk feller en pregnanter is. Stolze vond ik mooier, iets zoetgevoisder om naar te luisteren. Naar die twee heb ik het meest geluisterd. Ik heb er bewust voor gekozen om mij te richten op geluidsopnamen, iets te doen met de oudere garde en te kiezen voor een dirigent als Von Karajan. Dan zet je een beetje hoog in, maar dan weet je ook dat het echt goed is, dat er geen gaten in zitten.'

Is Mime een rol die goed bij uw stem past?

'Dat is moeilijk te zeggen. Kijk, wat we in deze versie gedaan hebben is een wat uitgekledde versie. De Wanderer-scène zit er niet in, maar de hele scène met Siegfried wel. Met name de hoge, wat moeilijke gedeelten, het duet van Siegfried en Mime, de lange dialoog rondom het smeden zelf die uitmondt in een vrij fel laatste duet, dat is toch echt heel pittig. Ik kom natuurlijk voornamelijk uit de oude muziek waar een dynamisch stuk minder luid gezongen wordt. Wij gebruikten de versie die geloof ik begin twintigste eeuw gemaakt was om Wagner te kunnen uitvoeren in de kleinere theaters in Duitsland. Dan zitten er 64, 65 mensen in de bak. Dat is in dit theater relatief luid omdat het een heel ondiepe bak is die niet echt onder de podiumrand verdwijnt. Men zit eigenlijk op schouderhoogte in het zicht van

de zangers. Dus voor mij was dit vocaal heel pittig, in een ander theater waar de bak lager is en waar het orkest dus minder luid en minder schel klinkt, kom ik er misschien makkelijker door. Maar het dynamische aspect is eigenlijk de minste zorg geweest, want ik hoorde van iedereen dat het luid en duidelijk op de balkons te verstaan was.'

Karakterpartij

U hoefde niet extra kracht te zetten?

'Nou, dit was mijn eerste echte Wagnerpartij en dan nog in een wat kleinere versie. Kan je nagaan dat dit voor mij al voelt als vrij groot. Maar ik heb mij er niet op verkeken omdat ik mij goed voorbereid heb. Ook de kritieken, de werkelijk kritieken van binnenuit, dus niet alleen van het huis zelf maar ook van castingdirectors en andere intendanten, waren allemaal zeer positief. Dat brengt dan ook weer nieuwe opties naar voren. Mensen denken: grappig dat die stem zich op een bepaalde manier een beetje ontwikkelt, dat het niet alleen bij oude muziek of juist dat hele criant moderne blijft, maar dit er kennelijk ook in zit. Dat komt natuurlijk omdat het geen lyrische partij is maar een karakterpartij. Het is in de geschiedenis vaker gebleken dat tenoren met een in beginsel kamermuzikale en misschien wat oratoriumachtige stem in het operavak wel varen bij dit soort karakterpartijen. Dan kan je zelfs tot Wagner komen. Op zich is dat niet heel erg wonderlijk, ik vind het alleen maar heel erg leuk dat het mij overkomt, dat ik het mee mag maken.'

Mime met Alberich foto Herwig Prammer

U zingt oud repertoire, heel moderne dingen en weinig daar tussenin.

'Dat is niet zo op mijn pad gekomen. Ik heb wel wat Mozart gedaan, maar daar houdt het dan echt mee op. De latere muziek is altijd kamermuziek of zo klein dat het lied is en dan begint het weer in de twintigste eeuw grappig genoeg. Het is niet dat de stem te klein is, het is eerder dat het karakter van de stem misschien niet meteen aanspreekt voor dat lyrische repertoire en sowieso niet voor het lyrische Italiaanse repertoire. Dat zal er nooit van komen denk ik, maar goed, ook in die sector zijn er karakterpartijen. Puccini heeft een paar karakterrollen geschreven, het is niet ondenkbaar dat het ooit eens gaat gebeuren. Ik ben nu 48, dus al lang niet meer 'young and promising'. Je hebt een pad afgelegd en mensen vinden het heel leuk om je een kans te geven iets anders te proberen. Dat gebeurt mij nu. Dat vind ik zelf ongelooflijk verrassend omdat het mij dwingt in die ontwikkelingsgang technisch dingen te veranderen en de zeilen bij te zetten. Niet weer strak strakker strakst in de stemvoering. Bij Wagner heb ik moeten leren om voortdurend goed gesteund met vibrato te zingen en goed in de frequenties te blijven omdat je anders niet luid genoeg bent. Dat leert mij dan om nog meer bewondering te hebben voor grote zangers die dit continu doen. Dat is echt een vak apart, daar maak ik een diepe buiging voor.'

Was het moeilijk deze rol te leren?

'Nee, de partij an sich niet. Omdat ik graag moderne muziek zing is het qua harmonische informatie niet moeilijk, hoewel het voor de tijd waarin het geschreven is natuurlijk onwaarschijnlijk modern is. De hele Mime partij is heel syllabisch en snel en wisselt de hele tijd harmonisch tussen twee modussen. Dat is voor die tijd bijzonder modern, maar als je wat ervaring hebt met moderne muziek kan je dat heel snel instuderen. Het gaat er meer om hoe het spiertechnisch beklijft in je spiergeheugen. Als je keer op keer een repetitie zingt en dan ook nog eens de orkestrepetities beginnen, dat moet je niet te hard duwen, je instrument in balans houden en er op vertrouwen dat die balans goed zal zijn. Dat zijn leerpunten voor mij die waanzinnig interessant zijn maar ook heel goed voor wat er nog gaat komen in de toekomst.'

Heftig bekritiseerd

Is het wel goed voor uw stem om dit soort dingen te doen?

(Lachend) 'Ik mag hopen van wel. Het is me ongelooflijk goed bevallen en ik moet zeggen dat het contact met het operahuis hier, ook over deze productie, bijzonder positief is. Ik heb geen reden tot klagen.

Kijk, de productie is heftig bekritiseerd omdat aan Wagner ook een vereringstraditie kleeft. Dat benader ik met heel veel respect. Ik vind het fantastisch zoals dat ook in de Bachwereld bestaat en de Mozartwereld. Dat is alleen maar verdiend en goed. Maar een deel van die wereld stond wel heel erg op zijn achterste benen toen het van vier avonden

naar drie avonden ging en van een grote orkestbezetting naar een wat kleinere orkestbezetting. En dat er dan ook nog gesneden werd in de scènes en er dramaturgisch gezien een ander perspectief geboden werd dat als uitgangspunt genomen werd voor het hele verhaal, dat maakte dat bepaalde mensen een beetje vooringenomen standpunt hadden. Als je merkt hoe de critici erover schrijven, dan moet het voor een regisseur, dramaturg en opera-intendant toch wel een bittere pil zijn. Dat je dusdanig bekritiseerd wordt dat je denkt, goh, hebben wij het zo bij het verkeerde eind gehad.

Als ik het rustig terugzie (Marcel Beekman had voorafgaand aan het gesprek een tv-registratie van *Siegfried* bekeken, MbdW) dan is het in elk geval voor televisie bijzonder geschikt moet ik zeggen. Ik vind het ook heel begrijpelijk en overzichtelijk allemaal, ik begrijp niet goed waar het probleem ligt. Maar los van de grote scherpe kritiek die er kwam op het concept an sich werden de zangers ook heel streng beoordeeld. God zij dank ben ik er goed vanaf gekomen, ik moet mijn handen maar dichtknijpen. Het is altijd zo bij dit soort dingen, zeker als het een waagstuk is, zeker als het in het hol van de leeuw is in steden als München, Wenen of Parijs, dan weet je gewoon dat de pers daar bikkelhard kan zijn. Dat waren ze hier en als ik daar zelf dan goed vanaf kom, dan ben ik eigenlijk hartstikke blij.'

Mime met Wotan foto Herwig Prammer

Hoe was de balans met het orkest?

'Uiteindelijk goed heb ik begrepen. Wat ik op tv hoorde is met microfoons, dat kan je niet helemaal beoordelen. Het is heel goed opgenomen door de ORF. Ze zijn heel precies geweest, ook met scènes waarbij de zijwanden helemaal open stonden. Dat is een ongelooflijk moeilijk punt. Als de decorontwerper besluit het podium helemaal los te zetten en geen akoestische doos te creëren voor de zangers, dan sta je dus in het luchtledige te zingen. Je weet niet meer waar je bent akoestisch en dat is zo vreselijk moeilijk omdat wij natuurlijk altijd onversterkt werken en geen feedback hebben qua audio op het podium. Dat bestaat gewoon niet. Poeh, dan wordt het wel heel shaky vind ik als dat soort scènes erin komen. Maar goed, ook die klonken op televisie goed.'

Je bent ook maar gewoon werknemer

Was het verhaal in deze vorm begrijpelijk?

'Het verhaal vertelt hoe de jongere generatie beïnvloed is door de voorouders, de voorvaders. Ik denk dat mensen die de oorspronkelijke *Ring* kennen dat flash backgevoel heel makkelijk konden oproepen. Mensen die het stuk absoluut niet kennen zullen het programmaboekje hebben moeten lezen want anders was het misschien een beetje complex. Ik heb het niet als een probleem ervaren, maar dat was bij de heel specialistische journalisten wel het kritiekpunt. Waarom moest het perspectief veranderd worden en waarom moesten de scènes op deze manier door elkaar gehusseld worden.

Kijk, je bent als zanger ook maar gewoon werknemer, je bent in dienst van een productie die jaren is voorbereid door dramaturgie en regie, dus je doet dat gewoon. Het gaat de zanger helemaal niet aan om dat ter discussie te stellen, daar überhaupt een mening over te hebben. Je begint een paar maanden voor de première te repeteren en that's it. Het is dan heel moeilijk te lezen dat bepaalde dingen de zangers werden aangerekend. Dat vond ik niet fair want het zijn regiekeuzes en de zanger is verplicht

Siegfried, Mime en Siegmund foto Herwig Prammer

zijn contract te volgen, want dat staat er gewoon in. Dat ging bij mij af en toe een beetje tegen de haren in, maar goed, die kritiek is een mening van iemand. Dat is prima, dat moet je respecteren, even goede vrienden in het vak, maar als het over de grens gaat en de zanger iets kwalijk genomen wordt dan vind ik het jammer.'

Hoe was het werken met Tatjana Gürbaca?

'Bijzonder enthousiasmerend. Zij is een heel gretig energiek iemand en

ze motiveert en enthousiasmeert een zanger zodanig dat deze het gevoel heeft: oké ik word zo serieus genomen dat ik ook mijn eigen visuele inbreng mag toelaten. Dat het niet elke keer helemaal hetzelfde hoeft te zijn, dat het er een beetje werktheaterachtig uit mag zien. Dat is duidelijk haar stijl. Er waren momenten waarop ze tegen Daniel Brennan die de Siegfried zong en mij zei dat het er absoluut uit moest zien alsof we als privépersonen op het podium stonden. Het doet er niet toe dat het publiek ziet dat hier mensen aan het werk zijn, dat het een heel werktuigelijk ambacht is.

Ik vind haar echt een Berlijnse kunstenaar uit een heel interessant etnisch verleden, Italiaans Turks Duits geloof ik. Ze had een energie, dat is gewoon ongelooflijk. Ze heeft die drie avonden in tweeëneenhalve maand geregisseerd met het hele team en ze was van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat altijd in de repetitieruimte en altijd op dat energetisch hoge niveau. Ik vond het heel prettig, want het maakt luchtig. Het is makkelijk om bij Wagner alles heel zwaar en serieus te maken. Zij heeft er veel luchtigheid in gebracht. Dat vind ik een heel positief punt.'

Prioriteit

Komt er bij u een Wagnervervolg?

'Er is nog niks duidelijk moet ik zeggen. Er zijn wel componisten uit dezelfde tijdspanne die zich ineens aandienen. Dat zijn zoals wij noemen 'light pencilled options', dingen die absoluut niet vastliggen. Het zijn ook keuzes die artistiek inhoudelijk voor mij interessant moeten zijn. En het moet passen in de planning die lang van tevoren wordt gemaakt. Dat betekent dat we nu in 18, 19, 20 zitten, 21 zelfs al. Je moet lang van tevoren bedenken wat wel en niet kan en waar je prioriteit ligt. Of ik verder wil gaan waar ik nu technisch ben. Na de *Ring* doe ik hier in Wenen een Händelproductie en dat met een dirigent die zegt, vibreer maar niet teveel en laat de stem niet te groot worden. Dat is het andere uiterste en dat is voor mij ook leuk, want dan mag ik weer de andere kant op. Ik weet dat het voor mijn stem de absolute overlevingsstrategie is. Als ik de hele tijd zou moeten zingen zoals ik in bepaalde scènes van Mime heb gezongen dan zou het te zwaar kunnen zijn. Dan zou ik er niet het plezier in hebben gehad dat ik nu wel had. Dat staat voor mij voorop. Ik ben zo bezeten van mijn werk, ik doe het met zoveel adrenaline en motivatie, dat het van het beeld af moet spatten.

Je ziet zangers, ook in onze cast waarvan ik denk: wat een prachtige stem, heel evenwichtig, mooie kleur, alle vocalen kloppen maar wat straalt hij of zij weinig uit in het spel en wat kan ik het soms slecht verstaan. Ik let ook op de andere componenten van wat een partij interessant kan maken, maar dat komt ook omdat ik een karaktertenor ben.'

Is er een andere Wagnerrol voor u geschikt? Ik denk aan Loge.

'Ja, maar Loge vind ik toch een veel minder sprankelende of komische partij. Bij Mime is het heel veel humor moet ik zeggen. De *Rheingold* scènes waar Loge in zat in onze versie, die hadden toch tja, ik weet niet, ik vind Mime leuker om te doen. Dat ligt dicht bij meneer Beekman geloof ik. Loge is geslepen, dat is pas echt vilein. Mime heeft ook iets sulligs, iets zieligs, en hij is daardoor zo vreemd dat hij haast vertederend is. Zo raar. Ik vind het altijd wel leuk als een karakter dat heeft.'